

HIGIEN'A SI SCOL'A.

F Ó I A

pentru

Sanetate, morbi, Educatiune si instructiune.

Votiv'a Tabla.

„Eu dechiaru cá cea mai conscientioasa convingere a mea, basata pe lunga esperintia si cugetare, ca, de nu ar' fi pe pamentu unu medicu, chirurgu, apotecariu, speciariu si nu ar' fi o mestecatura sanitaria, ar' fi mai pucini morbi si mai pucine mortalitati dominante, decâtu cum suntu acuma. Déca cugetamu, ca sciinti'a medica este o sciintia coniecturala, ca cei mai buni medici — suntu supusi rateciriloru, ca mestecatur'a sanitaria — medicin'a — se da de o multíme de pàcale, ca acést'a de o mare massa a poporului se inghite fora nici o consultare medicinala, si ca lumea ar' amblá mai ingrigita de sanetatea s'a, déca n'ar' scí, ca pilulele — hapurile, — si decoctele potu aduce vindecare, atunci ne-ar' aretá aceste si multe alte fapte complinite, ca seatinti'a, ce am asediatu-o eu, este mai multu inspaimentatoria decâtu neadeverata. Asié, cum stau lucrurile astadi, se inghite medicin'a de tóte clasele societatii, seracu si avutu, in sperantia a recascigá éراسi sanetatea séu a-si prelungí víeti'a, ba si in naiv'a aseptare a poté lucrá in contra neamenaveriloru urmari ale vitiosiloru patimi si necum-petari ale lor!“

Dr. James Johnson,

Aparatul genitalu omenescu.

Calitatea lui anatomica, destinatiunea fiziologica a lui, bólele lui si tractarea fisiatrica a lui.

(Urmare.)

Formele urmande ale siancherului sunt:

1. Umflarea sifilitica a ghinduleloru, adeca: *Dobele*, ele se potu ivi pretutindenea unde se afla ghindule in vecinatatea unui ulceru sifliticu si unde se intempla importarea secretului sifliticu prin vasele limfatice la ghindule; cu tóte aceste suntu eminalminte ghindulele ingvinali, cari dupa o mai lunga ori mai scurta esistintia a siancherului ori a sculamentului — nu totu-dé-un'a — dara totusi adese-ori si adeca mai adese-ori la siancheru cá la sculamentu, se umfla, intarescu si remanu fora doreri ori ca curêndu devinu fórte simtibili si doreróse, inclina spre puroire si puroiaza in fapta.

2. *Candilomele* ori *moriscele*, asié se numesce buieci'a corpului pupilaru alu membranei mucóse ori alu epidermei, care se ivesce in form'a unei redicature negeióse, acusi uscate, acusi imbracate in unu secretu nedureróse, mai desu in nemi-dilocit'a apropiare a afectiunei siflitice primitive, ba si dé-supr'a ei si in óresicare indepartare, si se areta pâna esiste acést'a séu dupa o scurta incubatiune, prin urmare stà in necsu organicu cu dens'a.

Se distingu doue forme *late* si *cuspidate candilome*.

Cele late se privescu de scol'a medica acusi cá siflisu primitivu acusi cá o forma de transitiune la veneri'a constitutională, acusi cá o forma parata a acesteia; celei cuspidate nu-i adscriu nici o natura siflitica, ba o primescu cá unu productu neinsemaatu alu secretului de sculamentu si ast'feliu cá o forma urmanda a sculamentului. — In contra acestei opiniuni se póte opune, ca ambele candilome au un'a si ace'asi insemnatate fiziologica si ca ele tocmai asié suntu curatu de natura locala, cá si siflisulu primitivu, din care se nascu. Ele nu au insemnatate diferenciala, fiindu-ca escarea si decurgerea loru este identica, ba de multe-ori se producu ambele de-odata.

3. *Sifilidulu pelei*. Asié se numesce *eflorescenti'a* aceea a pelei, care se ivesce pâna-ce tiene form'a siflitica primitiva séu

curendu dupa aceea, si sta in necsu organicu nemidilocitu ori midilocitu cu sifilisulu primitivu si este neconditionatu produc-tulu secretului sifiliticu, derivatu probabilmente la periferia prin sistem'a limfatica a pelei si are natura si esentia locala. Sifi-lisulu pelei se nasce in a 3—4-a septemana dupa esistinti'a siancherului. Elu póte inse se se ivésca si mai tardîu, déca siancherulu a avutu lips'a spre puroire de unu timpu mai lungu cá 6 septemani. Form'a lui fundamentala se representa in cele mai multe casari prin o *macula rotunda* ori *ovala*, mai raru papulosa, care câte odata este acoperita cu soldii; esiste dara unu *maculosu*, *papulosu* si *soldiosu* siflidu. Colórea s'a atêrna dela cvalitatea pelei, asiediarei si duratiunei sale; pe unu organu de pele alba se aréta acést'a esantema rosia deschisa, pe o pele bruna rosiiu manjita ba si cá aram'a. Asiediarea lui este mai desu aprópe de afectiunea siflitica primitiva, elu se aréta inca si in totu corpulu. Elu se nasce fora miscari febrile, nu pro-duce aci nici unu simtiu subiectivu, nu doreri, nu mancarime; se vindeca dupa o durare mai lunga ori mai scurta fora nici o intrevenire a artei medice, asié dara fora mercuru si fora iodu perfectu, fiindu-ca dispare sub necontenit'a resorbtione a infiltratului si sub continu'a nalbire a pigmentului si lasa dupa sine numai o cicatrice de-ábíe observabile in marmorirea pelei, nu are inclinare spre puroire si ulcerare. Tóte esantemele, cari nu aréta caracterele enumerate, nu apartienu la siflisu, ci suntu urmari ori actiuni ale midilóceloru sanative aplicate in contra siflisului séu ca ele apartienu altei specie de morbi si se com-binéza numai cu siflisulu.

Drulu J. Hermann medicu primariu c. r. in spitalulu Vieden lângá Vien'a, care in decursulu timpului de 20 ani a tractatu cá m vre-o 30,000 de siflitici si adeca fora mercuru din afara si din laintru si cari dupa parerea s'a suntu perfectu vindecati ne da urmatoriele rezultate ale observatiuneloru si esperientieloru sale: „Siflisulu este dupa natur'a si esenti'a sa unu morbu localu. Cu disparinti'a aparitiuneloru esterne ale lui, elu este perfectu stinsu. O siflitica bolnavire a sangelui nu existe. O straportare a siflisului dela parenti la prunci este dara numai in acelu intielesu cu potintia, déca sub actulu na-scerei s'ar' molipsí copilulu prin transpunerea secretului sifili-ticu, fiindu muma-s'a atunci atacata de siflisu primitivu. Ase-

mené modu de infectiune se póte intemplá sub actulu nascerei séu. pucinu dupa nascere prin doice ori prin persóne, cari aru patimí de siflisu si s'aru ocupá cu copíi. Acestu siflisu firesce are asemenea decursu naturalu, cá si la cei crescuti.“

„Cu esceptiunea siflisului primitivu tóte formele, cari pâna acuma s'au tienutu de siflisu erezitu, nu suntu siflisu. Aci se numera in prim'a linia penfigusulu — esantema besicósa — celoru nou-nascuti si sugatori. Fie-care pustulósa esantema a lui ar' apartiené la discrasi'a — stricarea sangelui — siflitica, care aru ff ereditu-o ei prin generatiune. Inse in fapta nu este nici unu criteriu patognomanicu, care aru ff indreptatítu a tiené aceste forme de morbi ai nou-nascutiloru de siflisu; càci ce e mai multu ele provínu cu multu mai desu la acei copíi, la cari intregulu pomu alu vitii nu-a suferitu nici odata de siflisu!

Siflisulu parintiloru nu se erediesce nici cá atare, nici in alta forma la posteritati, vré se díca, ca esistentulu, dar' in momentulu nascerei ne mai esistente siflisu alu mumei, precum si siflisulu tatalui remane fora nici o influintia, fora nici o reactiune asupr'a sanetatii nou-nascutului.

Tes'a, cumcà parintii siflitici nascu copíi scrofulosi, are intr'atát'a oresicare indreptatíre incátu fapt'a esiste, ca parintii fórté molepsiti de asié numitulu siflisu constitutionalu, producu copíi slabanogi, dispusi spre umflarea scrofulósa a ghinduleloru, si preste totu spre general'a scrofulósa. Déca cercetamu inse mai temeinicu dupa form'a asié numitului siflisulu constitutio-nalu alu parintiloru, vomu ajunge totudeaun'a la acelu resultat, ca presupusulu siflisu nu e mai multu siflisu, ci adeverata cronica *hidrargirosa* — inveninarea cu argintu viu, cu care se tractéza sifliticii — si ea dara mai departea sentintia de esperintia afla asié esplicatiunea scientifica a sa, ca acolo, unde scrofulos'a copiiloru se aduce in legatura cu siflisulu parintiloru, anamnestice de esamentu — date totudeaun'a dovedescu o cura siflitica a parintiloru cu argintu viu.

Hidrargiros'a cronica a parintiloru, se erediesce cá aceea la cea mai aprópe generatiune, séu ca ea devine foculariulu geneticu spre escarea si desvoltarea scrofulosei la copíi, si atunci scrofulos'a este o forma de transitiune a hidrargirosei cronice.

Tractarea siflisului fora mercuru — argintu viu — nu

e nici de cum o idea a timpului nou; au fostu in toti timpii umani si rationabili medici, cari s'au luptatu in contra curei sifilisului cu mercuru. Istori'a medicinei tiene in memoria numele acestoru amici ai omenimei si ne da inainte intregi epoce, in cari antimercurialismulu a scutitu patimasia omenime de sistematic'a inveninare cu argintu viu.

Inse scrutatiunea esacta, strinsu scientifica a fostu rezervata celoru 2 decenie ultime ale seculului nostru, a dovedit daunos'a actiune a mercuriului asupr'a organismului si a o stabilit' sistematice prin experimentu fizicalu — chëmicalu afora de tota dubietatea! -- Mfi si éراسi mfi de observatiuni si cercari ne dau dovedile cele mai necontestabili, ca mercuriulu nu e medicamentu peste totu si cu atat'a mai pucinu in contra sifilisului, ci ca elu de sine singuru produce morbi in organismu si ca actiunea lui daunósa se ivesce la cea mai mare si mai mica, ba si la o homeopatica dosa la ori ce modu de aplicare esterna ori interna, la certe, predisponibili relatiuni si adeca séu nemidilocitu séu dupa unu decursu a timpului de incubatiunea de un'a septemana, luna si anu. — Doctrin'a, ca mercuriulu neutraliséza veninulu sifiliticu in corpu si ca incungiura isbucnirea asié numiteloru forme constitutionali de siflisu, este in fapta nimicu alta, decâtu o ipotesa fora nici o dovada scientifica, o sentintia a credintiei órbe — o absurditate!“

Atát'a Drulu Hermann, care are cea mai mare esperintia in cestiunea sifilitica si care, precum vediuramu mai susu, a vindecatu in 20 ani aprópe la 30,000 de sifilitici fora mercuru ori argintu viu.

Cá cctitorii nostri se-si faca oresicare idea despre certele, ce esistu inca si astadi intre medicii alopati si homeopati asupr'a diversiloru morbi si in specie asupr'a sifilisului, vomu mai produce si alta auctoritate in obiectulu acest'a, care findu de cea mai mare insemnatate pentru prosperarea si bunastarea genului omenescu, nu-lu potemu destulu de lamuritu pune inaintea judecatii a publicului nepreocupatu.

Acést'a auctoritate medica este profesorulu Dr. H. Zeiszel éراسi medicu primariu la despartiamentulu sifiliticu in spitalulu universalu din Vien'a.

Acest'a aretandu-ne calea, pe care se esecuta preste totu infectiunea s'iflitica si cum se póte transpune sifilisulu la altii díce :

„Transpunerea sifilisului p^óte urmá s^{eu} dreptu prin nemidilocit'a actiune de contactu cu sifilitice elemente de tiesetura s^{eu} prin generatiunea parintiloru sifilitici. Manifestatiunea modului primu se numesce „cascigata“, éra a modului ultim „eredita.“ Fiindu-ca contagiulu sifiliticu este de natura ficsa, elu lucra infectandu la inceputu asupr'a unui punctu localu si de aci apoi asupr'a intregului organismu. Infectiunea presupune o lesiune a contiguitatii, unde e totu atát'a, déca s'a intemplatú acést'a totu la acelu timpu s^{eu} cev'a mai 'nainte de actiunea veninului sifiliticu. Epiderm'a nesticata forméza de regula unu scutu in contra infectiunei sifilitice. In cele mai multe casuri se intempla lesiunea si infectiunea prin coítu, la care prin frictiunea ori maceratiunea epidermei ori lespedelui epitelinu la vre-unu locu alu genitaleloru se redica si acum desgolit'a parte a pelei ori a membranei mucóse se da prada actiunei veninului sifiliticu, veninulu sifiliticu se p^óte intrupá si pe alta cale, adeca la buze, la verfulu limbei, la obraze, la pleope, la frunte, la muculu tietieloru, la degete etc.

Transpositiunea este s^{eu} nemidilocita dela individulu morbosu la celu sanetosu ori midilocita. Transpositiunea nemidilocita a veninului sifiliticu are locu mai cu séma sub coítu, sarutatu, suptu, la manipulatiunea mediciloru, mósiciloru, servitoriloru etc. Transpositiunea mediata se p^óte intemplá prin vasele de bucate si de beutura, tígare, pipe, instrumente chirurgice, legaminte etc. Dar' si persónele sanetóse potu midilocf transpositiunea, fora cá ele incesi se se bolnavésca, ascundiendu ele veninulu sifiliticu in unele parti ale corpului seu d. e. in vagina, unghii etc. numai timporalmente. Contagiulu sifiliticu p^óte produce sifilisulu sub favorabili conditiuni la toti omenii, déca acést'a au fostu pâna aci liberi de siflisu; nici o etate, nici unu temperamentu, nici o natiune are in privinti'a siflisului vre-o deosebita imunitate ori receptivitate.“²

Dupa profesorulu Dr. H. Zeissel suntu trei morbi genitali contagiosi la omeni, si adeca :

- a) catarulu venericu s^{eu} sculamentulu;
- b) ulcerulu venericu s^{eu} siancherulu;
- c) inveninarea sangelui venericu s^{eu} sifilisulu, prin care se producu in organismulu omenescu multifarie schimbari in

diferitele sisteme de tiesetura in unu siru oresicare mai multu ori mai pucinu constantu.“

Atât'a Dr. Zeissel, care precum vedemu este cu totulu de alta opiniune, cá colegulu seu Dr. Hermann. Si intru adevuru este lucrulu forte interesantu, cum doi barbati in o cetate, la un'a si aceeași universitate, ambii imegati la spitale cetatienesci, potu fi atatu de deverginti in opiniuni relativu la patologi'a si terapi'a unei bóle! Cui se credemu? Unulu cunósce numai unu veninu sifiliticu, care inse se póte aretá in diferite forme de aparitiuni morbóse, dar' ele aréta numai unu caracteru localu, fiindu-ca dupa elu veninulu sifiliticu nu trece in sange, in total'a massa a sucuriloru si pentru ace'a elu nu lasa nici sifilisu constitutionalu secundaru si tertiaru, nici recunósce ereditatea lui dela parinti la copii, tocmai asié de pucinu unu medicamentu specificu, cu atât'a mai pucinu mercuriulu in contra lui; — celu-alaltu din contra recunósce unu sifilisu intreitu, 'lu lasa se tréca dela parinte la copii in urmarea inveninarii sifilitice prin generatiune si in privinti'a tractarii lui are urmatóri'a profesiune: „Dupa parerea mea mercuriulu nu póte lipsí la tractarea sifilisulu pâna atunci, pâna candu sta dreptu afirmatiunea, ca numitul medicamentu, de si nu e in stare a nimief patim'a universalá totusi elu delatura mai grabnicu simptomele ei.“

(Va urmá.)

Relatiunele scólei si influinti'a loru asupr'a sanetatii scolariloru.

(Urmare.)

Mai departe vedu medicii o cauza activa in contra sanetatii scolariloru in impovararea eleviloru cu *pré multe obiecte de instructiune*, cu *pré multe pense* si *pré multe óre* de lectiune. Dupa-ce inse cultur'a moderna pretinde aceste obiecte de învetiamentu dela elevii scolei poporale, ele nu se potu reduce la mai pucine si totulu atêrna dela metod'a invetiatoriuului a usiorá sarcin'a acestoru obiecte la elevi. Anume se-ar' usiorá multu acést'a sarcina déca *Religiunea* s'ar' propune mai pucinu dogmatice; déca invetiatorii nu s'ar' estinde in *aritmética* preste trebuintiele vietii practice, vrendu a se produce cu elevii sei. Amu vediatu in multe scoli pe elevi resolvindu problem'a regulei de tri, regulei societatii

etc. fora se cunósca legatur'a, insemnatatea si valórea numeriloru. *Istori'a naturala* se propune de multi invetiatori pré sistematice fora cá elevii se cunósca obiectulu despre care tractéza si de aci vine, ca de si elevulu scie recitá frumosu despre animale, despre vegetabile, dar' in fine nu scie deosebí grâulu de secara, prunulu de ciresu etc. Asié e si cu *fisic'a*. Unii invetiatori facu experimete cu instrumente scumpe, cu masine frumóse dar' in fine elevulu nu scie: pentru ce e sórele la apusu si la rezaritu mai mare cá la amédi; pentru ce e ceriulu rosii dupa apunerea sórelui etc. — *Limb'a séu gramatic'a* are pré pucinu 'nainte ochiloru viéti'a practica, copiii invétia a face artificióse, invetiate deosebiri in cuvinte, in sententie, sciu multi si analisá, dar' nu sciu cetí correctu si a intoná cuvinciosu cuvintele; sciu recitá istorióre, sentintie frumóse, poesii, dar' nu sciu scrie orisicatu ortografice. Suntu invetiatori, cari cu lunele propunu eleviloru substantivulu cu tote nuantiele lui cu daun'a celoralalte parti ale vorbirei etc. Ore ce folosu va trage elevulu scolei poporale dela definitiunea substantivului realu, intelectualu etc.? Asié e si cu *Geografi'a* si *Istori'a*. Amu asistatu la esamenu, unde invetiatoriulu a intrebatu pre elevu: Ce e Geografi'a? Acest'a a respunsu: Geografi'a vine dela cuventulu grecescu „geo“ pamentu si „grafi“ descrierea, asié dara geografi'a este „descrierea pamentului.“ Ore este de lipsa se scia acést'a elevulu din scól'a poporala inferioara, ba amu vedutu, ca elevii sciu recitá din Geografia tierile, muntii si riurile din Asi'a si Afric'a, dar' nu sciu cu cine e invecinata comun'a loru, ce munti, ce riuri suntu in apropiare, ce producte are comun'a, care e emporiulu celu mai aproape pentru vindierea acestor'a etc. Din Istoria sciu recitá despre Licurgu, despre Muciu Scevol'a, dar' nu sciu cine a fostu Joanu Corvinu, cine Paulu Chinesu etc. — Nici cu *Economi'a* si *Drepturile cetatieniloru* nu merge mai bine, ele se propunu mai multu teoreticu decátu pentru viéti'a practica. — La *scriere* cá si la *cetire* nu cauta invetiatoriulu, déca elevulu tiene cartea in distantia amesurata si dreptu, cá se nu ruineze ochii, stá cuvinciosu aplecatu la scriere, cum tiene condeifulu etc. Aceste tóte cadu cea mai mare parte afora de sfer'a observatiunei invetiatoriloru.

Scóle de fete avemu pucine, dar' si in aceste pucine *lucrurile de mana* trecu peste trebuintiele casei parintiloru, cáci fetele se deprindu mai multu in lucruri de mana luesuriose decátu trebuinciose, se da pucina grigia feteloru la cunóscerea plantelor de gradina, la gatirea bucatelor sanetóse etc.

Ce se atinge de *pense* la noi nu se pré dau eleviloru, séu déca se dau, acele nu corespondu ocupatiunei tieranului. Ce lipsa are copilulu de tieranu a face carte, mape si alte cirado, cu cari se alipescu de scaunu, strica vederile si ast'feliu neglijidu miscarea in aeru liberu punu fundamentu la o multíne de morbi. — Insus *cantului* in multe scoli nu se da atentiunea cuvenita. Copiii radica vocea peste poterea loru si asié in locu de armonia se nasce o sberatura vatematoria de

urechi. Pe lângă acést'a se mai vatema plumanii si laringea si potu atrage dupa sine unele patimi periculóse.

Ce se tiene de *pré multe óre* e adeveratu, ca petrecându copiii 3 óre demanéti'a si 2 dupa amédi in scóla cu ferestile inchise, lipiti de scaune, nu le póte servi spre sanetate, ba din contra, acést'a póte dá ansa la multe bóle mai vertosu déca scóla ar' fí pré impopolata de elevi, déca acesti'a vestmintele ude de ploia, ori de néua le-arú tiené pe trupulu loru in scóla. Dar' fiindu-ca la atatea obiecte, cate suntu prescise pentru scóla poporala, se ceru atate ore, remane éراسi la bun'a intielep-tiune a invetiatoriloru a departá reulu acest'a pe catu se póte prin eliberarea eleviloru dela invetiatura pe vre-o 10 minute dupa tóta ór'a si deschiderea ferestriloru si a usiei, cá se se restaureze aerulu. Mai departe prin chipsuirea cá vestmontele cele de-asupr'a se se anine intr'unu cuieriu afara de scóla; prin schimbarea obiectelorú usiore cu cele grele, prin exercitiile gimnastice, prin ingrijirea, cá elevii se vina curati la scóla, invetiandu-i invetiatoriulu a se spalá in tóta demanéti'a dela crescetu pâna la talpi cu apa prospeta, érn'a stemperata, vér'a cum se afla. — Unu lucru forte potrivitú si multu prínciosu pentru sanetatea eleviloru si a invetiatoriului este: a esi cu elevii in díle frumóse si libere in serbatori la primblare, pre campii, in padure, pe déluri si a le aretá darurile naturei, ai orientá ast'felú in Geografia, Istori'a naturala, fisica, economia etc. cáci ce casciga corpulu este cascigu si pentru sufletu — spiritulu, si unu spiritulu intaritu in corpu umple cu usioratate tóte lacunele.

Unu reu mare alu scolei este numerulu mare alu eleviloru in un'a si ace'asi clasa. Legea scolastica prescise dela 60—90, dar' acestu numeru intrece in cele mai multe scoli ale nóstre si nu numai ca impedece invetiamentulu, dar' daunéza si sanetatea eleviloru si a invetiatoriului.

Pentru ace'a grigea cea mai mare a comunelorú trebuie se se indrepte spre delaturarea acestui reu. — E dreptu ca Prévenerabilele Consistorie si din aceste mai cu séma a Aradului, au luatú o frumósa initiatiua in directiunea acést'a indemnandu comunele la edificarea si infiintiarea mai multoru edificie si clase si remane la organele esecutorie, cá se duca in indeplinire mandatulu Consistorieloru invetiandu si demustrandu poporului, ca acést'a se face numai spre folosulu copiiloru sei.

Legea scolastica a introdusu in scóla poporala si *gimnastic'a*, acestu exercitiu alu corpulu multu promovetoriu de sanetate, intaritoriu de corpu, redicatoriu de spiritulu si inmultietoriu de desteritati.

In timpulu nostru, candu indetoria la arme este estinsa asupr'a tuturorú cetatieniloru fora esceptiune, se dá gimnasticee mare insemnătate si pentru aceea ea este obligata si pentru scóla poporala. Dar' aci trebuie se facemu trist'a observare, ca cu pucine esceptiuni, invetiatorii nostrii, nu dau nici o atentiune acestui obiectu de instructiune prescisu prin legea scolastica, séu ca-lu tractéza forte usioru si superficialu. Vedi bine ca invetiatoriulu, cá se scie propune si manuá cu succesu si dupa regulé cuviinciose acestu obiectu de Instructiune, trebuie se fia óresicum versatu in Anatomia si Fisiologia séu Antropologia si de unde déca ei nu

au invetiatiu aceste. — In preparandi'a Aradului s'a introdusu acestu studiu si speramu, ca invetiatorii informati in elu, pe lãnga oresicari insusri practice, ce si le potu procurá in scól'a gimnastica, de acum inainte voru poté mai bine corespunde insarcinarii, ce au si despre acestu obiectu de invetiamentu, éra celoru, cari n'au ocasiune a se instrui in acestu ramu, le recomandamu gimnastic'a lui Mocéau si cetirea cu atentiune a celoru scrise de noi in foi'a acést'a la inceputulu anului curinte. Invetiatorii voru binemeritá de omenime si mai vertosu de natiunea sa, déca voru dá cea mai mare atentiune gimnasticei, care este oresicum chiamata a tiené ecuilibrulu intre ocupatiunile mentali si cele corporali si voru staruí cu tota puterea cuventului, cá in curtea scólei se se faca cele necesarie pentru exercitiile gimnastice. Omenii nostri sciu toti lucrá cu dald'a, lemne se afla pretotindenea si nu e nici o greutate a intocmí cele trebuintiose, numai indemnnulu se nu lipsésca. Nu numai feciorii, dar' si fetele au se exercéze gimnastic'a, cá se invetie a pasí dreptu, cá se-si intarésca plumanii, invertosiésca muschii si coloréze obrazii. Invetiatoriulu va fi cu cea mai mare atentiune la aceste exercitii, cá se nu se intemple nici cea mai mica necuviintia.

Inca mai însémna reuniunile mediciloru unu adeveru fórte mare, adeca, ca legea scolastica a nóstra nu are nici unu semnu, cumca la proiectarea ei s'aru fi consultatu vre-unu medicu si ele ceru ascultarea si luarea in consideratiune a vocii mediciloru la legislatiunea scolastica, o cerere, care ori care omu cu minte o va aflá drépta si justa.

In fine ceru reuniunile mediciloru ca mediculu cercualu, care acuma se afla mai pretotindenea se iaie in drépt'a consideratiune sanetatea eleviloru in scóla, se-si intinda atentiunea la edificarea si intocmirea scólei, la procurarea aparateloru scolastice, la petitiuni pentru eliberarea dela frecventarea scólei din oresicare defectu corporalu ori spiritualu, se viditeze si scól'a, de câte-ori face visitatiunea sa in cercu pe la comune si se dé svatu invetiatoriloru in cele ce privesce Higien'a scolastica.

Pentru priveghiarea asupr'a scólei in lini'a prima s'au infiintiatu din ordinea mai inalta asia numitels „comisiuni scolastice“ si ni se paré la inceputu, ca aceste voru astupá lacunele, ce se observau in privinti'a acést'a. Inse ne-amu insielatu, acceptarile nóstre nici pre departe nu suntu justificate. Comisiunile scolastece suntu constituite din barbati cum i-a lasatu Dumnedieu. Presiedintii suntu parochii locali, notari invetiatorii. Si ce au facutu, ce facu acesti'a? Nimicu! Si aci jace reulu celu mai mare pentru scólele nóstre.

Bai'a de lumina si de aeru.

(Urmare si fine.)

Déca are dóra cenev'a vointia firma a esecutá o completa termoelectrica, apoi este de lipsa a amblá din candu in candu descultiu si cu corpulu golu. La unilateral'a activitate a spiritului, la care suntu supusi astadi

barbatii civili, se provóca o pré-mare reversare de sange si de nervi catra creeru, unde au de a se cautá causele atatoru morbi de capu. Inse mum'a natura a ingrigítu, cá piciórele si cu deosebire talpile se ne imbia, anatome si fiziologice, in privinti'a acést'a unu ponderosu antipodu. E cunoscutu lucrú ca deja mergerea, esercérea picióreloru in liberu, lucra fórté impaciutoriu asupr'a erectulu creeru; in unu gradu cu multu mai mare se intempla acést'a, déca retio'a de nervi a flueriloru si cu deosebire ace'a retioa bogata de nervi a talpiloru prin desgolirea partiloru acestoru primescu intrég'a telorica termoelectrica.

Acést'a nu e asié greu de esecutatu ori durerósa, precum 'si imaginéza unii; incepemu in tempulu mai favoritoriu, mai 'nainte la amédi înainte de prandiu pe cà cu iérba séu bine-calcate, a amblá 5 minute descultiu, damu in tote dílele 2, 3 minute mai multu, apoi incepemu totu asié si demanét'i'a. Déca acést'a promenada descultia se esecuta regularminte si cu incetulu si pe cà mai aspre, apoi ajungemu in cele mai multe casuri pe neasceptate in celu mai scurtu tempu o invertosire a talpiloru, incátu operatiunea, ce se paré atatu de grea, devine peste asceptare usióra. Firesce cá acést'a operatiune nu se póte esercé in cetati si in locuri publice, pentru-ca omenii suntu naivi si déca ar' vedé vre-unu domnu, ori dómna amblându desculti cu vestmintele redicate, ar' ride si ar' díce cá acei'a au nebunitu. Inse neci o cura nu e mai buna, pentru recél'a picióreloru, dela care se nascu multe rele, decátu amblarea desculti, cum aretaramu mai susu. Astfeliu de cure — pâna se va mai intieleptí lumea — are se urmeze dara in locuri anume destinate d. e. in gradini inchise, pe campíi indepartate de cetati etc.

Cari au amblatu multu desculti in viét'i'a loru, voru avé raru séu neci de cum picióre reci, din contra, cei ce au amblatu pururea incaltati voru avé pururea picióre reci.

Déca mergerea descultiu s'ar' cere in unu timpu mai recorosu alu anului ori pe unu terenu umedu, apoi avemu se aplicamu de locu dupa terminat'a promenada o frecare buna cu unu stergariu mai grosu muiatu in apa próspeta talpile picióreloru, a le sterge dupa ace'a bine, a imbracá ciorapi de lâna si calciuni buni si a merge éra si mai departe, pâna-ce devinu piciórele mai calde cá 'nainte. Se intielege de sine, ca si aci, cá la tóta alt'a recéla a corpului, trebue se ne ingrijimu de o deplina reactiva incaldíre prin o primblare indestulitória.

Cei mai multi novitii inchinatori la baia de lumina si de aeru comitu in entusiasmulu loru pentru invertosire, erori de unilateritate, in pré mica reactiva incaldíre, de unde firesce cá se nascu daune. Nu jace isvorulu poterii ascunsu in escentrice opere de bravura, ci in consecint'a practisare a diferintieloru de temperaturi midilocíi, cari dupa impoterire se potu cu incetulu totu mai estinde. Nu e nici o indoiala, ca cu câtu se póte suferi o mai mare diferintia a temperaturei între recorirea si incaldírea atmosferica fora urmari daunóse, cu atátu mai puternica este si se face sistem'a nervósa. Acést'a nu are valóre absoluta si despre diferinti'a temperaturei hidriatica — cu apa — d. e. între ferbintial'a baiei de aburu si între du-

siulu de plóie. Asupr'a cumpliteloru iritaminte, precum suntu ceste de prurma, reagéza o sistema nervosa lenesia, debila ori torpida adese-ori fórte bine, din contra reu séu negativu asupr'a blandeloru iritaminte atmosferice. Aicea este relatiunea analoga, cá si la unu stomacu debilu lenesiu, care reagéza asupr'a unui pacharu de vinu iritatoriu bine, din contra asupr'a unui paharu de apa blându-iritatoriu reu, provocandu apasare in stomacu, spasmi etc. Ne potemu cu incetulu fórte tare recorí fora dauna, déca vomu ingrijí de locu de urmand'a proportionata incaldíre. Déca inse acést'a reactiune este cu nepotintia prin mergere séu prin vre-o casuistica conturbatiune, apoi avemu se ne incaldímu prin bai'a de aburu ori bai'a de sóre.

Déca premérs'a recorire a urmatu individualminte estensivu ori intensivu, apoi avemu se venimu a-casa mai multu ori mai pucinu asudandu; si déca remanemu in odihna, ar' trebuí se schimbamu rufele si se ingrijimu de o aburime a pelii lina in duratiune de una pâna la doue óre.

Acést'a regula este cu atátu mai ponderósa, cu câtu concernitele individuu este inaintatu in ani.

Cá cinev'a se esecute bine cultulu baiei de lumina si de aeru, are se ingrijasca, cá si in chiliile lui, mai alesu in chili'a de dormitu, in care noi petrecemu $\frac{2}{5}$ din viét'i'a nóstra, se ajunga destula lumina si aeru, tocmai asié avemu se aerimu si espunemu radieloru sórelui si vestmintele nóstre, mai cu séma ascernutulu patului. Insolatiunea inveluitorei corpului nostru este celu mai bunu si priinciosu midilocu de curatienia alu efluvieloru strabatute in ea, cari f-i dau mirosulu celu gretiosu, si cari constatatu forméza caus'a multoru morbi epidemici si sporadici. Placutulu mirosu de ozonu, ce-lu primescu insolatele asternuturi ale patului si vestmintele nóstre, nu se póte inlocuí nici cu unu midilocu artificiosu. De se voru udá aceste obiecte oresicum inainte de insolare, atunci procesulu de descompunere alu insupteloru esolatiuni, la totala uscare in sóre, devine si mai perfectu, pentru ace'a rufele uscate in sóre au preferintia inaintea ori-carei alte uscari.

Ascernutulu patului déca nu in tóta diu'a, baremi in tóta septeman'a se sté 4—6 óre in sóre, si precátu se póte si vestmintele întórse cu faci'a din laintru catra sóre. Firesce, ca acést'a atátu de favoritoria profilacsa nu se póte esercé in cetati, unde e strimtóre si politi'a opresce espunerea loru la feresti, unu semnu, câtu de nesanetosu este a locuí omenii asié desu lângá olalta. Unde insolatiunea si aerirea este absolutu cu nepotintia, acolo se se resfire asternutulu patului baremi prin casa si asié se se lase tota diu'a pre lângá deschiderea ferestrilor.

Pentru odai'a de dormitu nu e de ajunsu a tiené ferestrele tóta diu'a deschise, ci trebue se ne dedamu afora de dílele friguróse, a dormí cu ferestrele deschise fiindu-cá in adeveru pentru starea sangelui nostru nu este totu atát'a, déca primimu noi in tóta diu'a 8 óre curatu si saturatu de osigenu aeru ori implutu cu esolatiunile nóstre pestilentiali. — „Celu mai reu aeru afora este mai bunu cá celu mai bunu in laintru.“

Chili'a de locuitu si de lucru se se aeréscá in tóta diu'a baremi

de doue ori bine — demanéti'a si la amédi — care se esecuta mai bine prin ferestile oposite si prin usi'a deschisa asié cá aerulu se traga bine. Prin tragerea aerului se aerescu chiliiele in unu timpu inca odata asié de scurtu, ca fora tragerea aerului numai prin ferestile deschise, astfelu cá la aerirea cu tragerea aerului se ajunga 10—15 minute. Afora de dílele cele mai ferbinti se nu oprimu radiele sórelui prin si-luzii si perdele a intrá in chilia, càci radiele lui suntu unu eminentu motoru si corectoru alu insusi aerului clocitu si pentru ace'a casele cu faci'a catra sóre suntu de preferitu celoru cu faci'a catra mediulu noptii. Carulu mortuara stá mai desu 'naintea locasieloru nordice, decâtu espuse radielorú sórelui.

Se intielege dara de sene, ca portarea parasolului in clim'a nóstra, mai vortosu din partea barbatiloru este unu reu abusu respective o lovitura in regulele sanetatii. Se ne imbracamú usioru, se mancamú si bemú mai pucinu bucate si beuture iritative, mai pucina carne si spirituose si atunci de regula nu numai ca nu vomú fugí de radiele sórelui, ci le vomú cautá voiosi!

Forbes Winslow a doveditu in opulu seu „Lumin'a si influinti'a ei asupr'a vietii si sanetatii“, marea influinti'a a luminei sórelui asupr'a cresterii omului. Copiiloru nu potemu dá mai mare capitalu pe drumulu vietii, decâtu prin o rationala timpuri'a inducere a cultulu luminei si noi intrebamú: Ce e mai pretiosu cá sanetatea in dur'a lupta pentru esistinta? Ba si parintiloru fora copii, ori cu copii debili, nesanetosí, nu se póte destulu recomandá o rationala curá in (baia de sóre si de aeru intru producerea poterosiloru copii! Peste totu ea ne casciga deja si la o dieratiune scurta unu magazinu de poteri pentru urmatorea érna, respective o semenatura, alu carei secerisú 'lu simtimú cu mare indestulire.

Dumnedieesculu sóre este si remanc motorulu celu mai puternicu alu vietii. Despre acést'a avemu dovedi abundante. In tóte dílele odata o baia de lumina si de aeru in durata de 2 óre cu corpulu absolutu golu si cu capulu golu, érn'a in chilia calda, bine aerita, vér'a in gradíni, paduri si pre cátu se póte mai tardíu si in tempu mai recorosu, apoi in septemana odata ori de doue-ori o baia curatitoria, mai cu séma baia de aburi pre lângu unu viptu simplu, vegetabilu suntu conditiunile fundamentali a produce o generatiune mai intrarmata si vigorósa decâtu ce ne presinta trist'a generatiune de acuma. Omenii, cari au urmatu acestoru consilia consecinte la sine si la ai sei suntu plini de laude despre frumósele rezultate. Cine inse are ocasiune a se convings, cum superstitiosulu poporu — superioru si inferioru — adhereza inca a folosi medicamente specifice venali, cum este elu adapatu cu boliciunea medicamentelorú, molipsitu de vaccina si de alcoholu, otravitu de aeru stricatu si alimente falsificate, acel'a nu se va minuná, ca acestei mare multime de omeni lipsesce adeverat'a privire de a cunoáce singur'a cale, catra frumosulu pamentu „Sanetatea“, acel'a va si pricépe, pentru-ce noi ne adoperamú a dá poporulu nostru unu indreptariu, dupa care condusu se fia scutitu de multe rele.

Este mai usioru, precum amu repetitu de mai multe-ori, a impedcă morbiu decătu ai cură si acést'a din mai multe cause mai folositoriu si mai intieleptu. Inse aci se recere in prim'a linea parasirea superstitiunei, ca morbiu ar' fi casuistice rele venite din afora.

Scrutarea dupa legile vietii sanetóse, precum si critic'a esaminare a modului vietii nóstre, candu amu devenitu morbosu, trebuie dara se valoreze cá celu de antaiu mandatu alu adeveratei filosofia pe viétia; cá cea mai santa si sublima problema care intrece departe ace'a a curei morbiloru. Dar' cu tóte ca modulu de a cură morbi este numai o binefacere simtita de singuratici si iute trecatoria, elu totusiu afla unu tereanu cu multu mai recunoscutu, decatu scrutarea legiloru sanetatii, prin care se descoperu adevaturi folositorie intregi omenimi, caror'a inse speramu, ca urmasii nestri le va dá cuviintió's'a atentiuene.

Aretandu in tractatulu nostru cum lucra aerulu si radiele luminei sórelui asupr'a organismului omenescu, aflamu de lipsa a repeti pre scurtu regulele ce au de a urmá, cei ce se voru devotá acestei cure fisiatrice atatu de folositoria si in cele mai grele bóle:

1. Cei, carii incepu si cari nu au amblatu desculti, se voru desbracă — in câtu se póte — cu totulu goli, éra unde cuviinti'a nu ar' permite in camesi largi cu peptulu defacutu si asié se voru primblá in locurele destinate in tempu mai favoritoriu la inceputu $\frac{1}{2}$ —1 óra cu capulu golu.

2. Dupa ace'a 'si voru frecá bine corpulu cu unu stergariu mai grosu uscatu, ori muiatu in apa própeta si bine storsu. Apoi se imbraca dupa datina;

3. dupa ce corpulu s'a dedatu óresicum cu atmosfer'a, atunci cur'a póte incepe mai de demanétia pe recóre, cá se lucre asupr'a organismului si aerulu mai recorusu;

4. dupa primblare are totudeaun'a se urmeze repaosu, inse sub acest'a avemu se ingrijimu, cá evaporatiunea corpului se se sustiena;

5. déca acoperimu picioarele, atunci trebuie acoperitu si capulu, se potu inse picioarele lasá góle, candu e capulu acoperitu;

6. individii, cari patimescu de congestiuni odihnindu in lumin'a sórelui, au de a-si acoperi usioru capulu;

7. cari vréu se combine bai'a de aeru si de lumina cu bai'a de apa, apoi ei potu dupa-ce s'a incalditu corpulu bine a se spalá peste totu cu apa própeta, séu a intrá in riu — incâtu elu ar' fi la indemana — ori in vre-o vana si a se recorí bine, apoi a se primblá érasu in sóre, cá se se incaldiéscu si ap'a de pre corpulu lui se evaporeze. Acést'a procedura o póte repeti mai de multe ori.

Tieranulu nostru in timpul lucrului de véra imbracatu usioru — in camesia si ismene — intrebuintiéza si nevrendu si nesciendu bai'a de aeru si de lumina, si acést'a 'lu tiene vigorosu in munc'a cea grea. *Ap'a, lumin'a si aerulu* suntu sorori trigomene un'a ajuta pe alt'a si tóte ajuta omenimea!

Siomcut'a-mare, la 4 augustu 1878.

Onorate Domnule Redactoriu!

In „Higien'a si Scó'la“ nrulu 6 a. c. a-ti binevoitu a face câteva reflecțiuni la ceea publicate de mine in „Biseric'a si Scó'la“ nrulu 11 a. c., la cari reflecțiuni fia-mi permis, ve rogu, a-mi dá modestele observari, de óra-ce mi se imputa ca asiu fi scrisu despre unu obiectu ce nu-lu pricepu si cá expresiunile mele ar' fi fostu neprecugetate.

E dreptu si nici ca me potu laudá cá asiu fi scrisu despre unu obiectu, pre carele l'asiu pricepe cá si unu medicu carele a studiatu anume antropologi'a si higienologi'a, — pre candu eu numai per tangentum, in cátu adeca me privesece pre mine cá invetiatoriu am fostu favoritu de sórte a-mi cascigá óre-cari cunóscentie din acestu studiu atatu de importantu pentru cea mai de frunte creatura a Ziditoriului. Inse cu tóte acestea, imputarea ca asiu fi scrisu expresiuni neprecugetate o respingu dela mine, de óre-ce si acum din nou cutezu a afirmá susu si tare ca „nu regule seci, ci propunere practica, esemple vii, asemenarea corpului omeneasu cu obiecte deja cunoscute pruncilor, dela cari apoi usioru se póte conchide la organizatiunea lui interna, functiunile organeloru si padirea loru in statulu normale“ etc. Aceea inca o repetu cá expresiune precugetata cumca — dupa opiniunea mea — ar' avé unu interesu numai secundariu scú neci decátu, a le insirá prunciloru: din câte óse si muschi sta corpulu omului? in câte scobiture se afla seúlu? Câte celule pentru tienerea aerului au plumanele? etc. Acestea le afirmezu, basandu-me chiar' pe principiile pedagogiei moderna, cari ne spunu: se tienemu contu de fraged'a etate a prunciloru, se nu-i îngreunamu preste mesura, se nu propunemu „multe“ ci „multu“ si din tóte se luamu ace'a ce se díce semburele materialului de invetiamentu.

Acc'a o scimu cu totii, cá materi'a de invetiamentu pentru scólele poporale e fórté multa si diferita, cáci avemu de a face din prunci: crestini adeverati, ectatieni bravi, economi harnici si matematici buni — pentru a-si asecurá traiulu vietiei si a se ferí de siarlatanii, — istorici — pentru a cunóscce faptele maretie ale stramosiloru si a le urmá, — apoi: geografi, naturalisti, caligrafi etc. Inse nu cumv'a se mi se impute din nou ca asiu vorbí neprecugetatu! Intielegu adeca din fie-care obiectu ace'a, ce se tiene de pruncii scóleloru poporale, si nu dóra mari naturalisti, ingenieri etc. — Si apoi cine nu scie cum ni-se striga din tóte partile: Aveti grigia invetiatoriloru! Religioniua si morala se fie basa la tóte! Altii érasí ne imputa, cá nu punemu destulu pondu pe scientiole naturale. Totu asié vinu altii cu economi'a, spunéndu-ne, cá si in fino din pruncii Romanului voru fi plugari s. a. m. d. Éta dara, cá pentru medicina nu mai remane locu intre cei patru paretii ai scólei ci abié o suferita a colindá pre la ferestri pâna la alte tempuri mai favorabile.

Se mai cugetamu apoi si la multele pedece, cu cari are de a luptá scól'a poporale! — Multe scóle nu suntu proveđiute nu aumai cu aparatele necesarie, dara de multe-ori neci cu invetiatori adevveratu demni de acést'a chiamare, deci le lipsescu acei magistri, dela cari se ascépta reformarea omenimei si apropiarea cátu mai tare de marele Creatoriu. Dar' apoi starea precaria a invetiatoriloru, frecuentarea neregulata a eleviloru, supraveghiarea rea, indiferentismulu de susu pâna josu — si asié o multime alte pedece, cari causéza multu reu scóleloru nóstre.

Acestea tóte suntu destula dovéda cumcà espresiunile mele au fostu precugetate si cumcà higienologi'a nu se póte luá in scólele nóstre cá obiectu ordenariu de sene, ci numai la ocațiuni bene-venite prin explicari si asemenari practice se póte respandí folosulu acesteia între scolari. — Apoi carpulu omenescu se pertractéza cu elevii la invetiamentulu intuitivu, candu se numescu si descriu celea mai insemnate parti ale lui.

De aci urméza, cà nu póte fi o necesitate indispensabile pentru elevi a cunósce in intielesu chiar' medicale amenuntele organísmului corpului omenescu cu tóte numirile si functiunile loru tehnice — ce'a ce, dupa mine, ar' fi chiar' imposibilu.

Va fi inse destulu, déca invetiatoriulu vorbindu d.'e. in Fisica despre *aeru*, va spune prunciloru, cátu e de folositoriu pentru omu respirarea aerului curatu. — Totu asié despre apa, nutrementu etc. — Dar' mai cu séma la cetire venu bucati, la cari invetiatoriulu are ocașiune buna a aplicá regule higienistice. Asiu poté se aducu multe casuri tocmai din scól'a mea: cum elevii — cu deosebire fetitiile — me asculta cu gurele cascade, candu le spunu cev'a din regulele pentru conservarea sanetati: despre tienerea corpului curatu, a nu bé apa candu suntu inferbentati, a nu mancá preste satiu etc. Naratiunile — precum am observatu eu — facu aici cea mai mare impressiune; si de acelea avemu destule. Eu odata venindu vorba in scóla despre curatienia si despre aerulu curatu, am povestitu eleviloru cà: S'a intemplatu intr'o comuna la o casa cà famili'a întréga a cadiutu la patu fiindu toti morbosi reu. Vecinii loru au chiamatu unu medicu, si acést'a dupa-ce a venit, a aflu cas'a de mai multu tempu nematurata, vestmintele tóte in cea mai mare necuratia, inaintea casei plinu de gunóie puturóse. Dar' apoi cátu de mare f-i fu mirarea, candu affarà sub patu intr'unu cosiu mai multe póme putrede, éra intr'o covata nisce capétine de curechiu tóte mucede! Bunulu medicu indata scóse pre morbosi sí-i duse in gradina sub umbr'a unui pèru, apoi dispuse a se curatí cas'a frumosu.... In scurtu tempu morbosi se însanctosiara. — Si ce cugetati, déca asiu fi datu eleviloru mei nu sciu câte regule despre curatienia, óre asiu fi avuta resultatulu, care 'lu câscigaiu cu acést'a naratiune? Se-'mi credia ori cine, ca: nu!

Éta dara, cum intielegu eu higienologi'a in scólele nóstre poporale! — Cu definitiuni seci nu ne vomu ajunge nici odata scopulu dorítu ci acelea trebue se resulte din esemple practice.

In fine multiamindu-ve pentru atentiunea ce ati datu articlului meu cum si pentru apreciarile cu cari me foarte maguliti, ca adeca asiu fi unulu dintre aceli'a, ce se nisuescu intru implenirea chiamarei — dupa cum 'mi concedu poterile — 'mi esprimu totu-odata stim'a si respectulu, cu cari sum

Alu On. Dvóstre

stimatoriu

Elia Popu
inv. normalu.

Observatiunile Redactiunei la aceste reflexiuni. Nu se póte cere dela DT'a cá se pricepi Higien'a cá unu medicu, dar' atat'a se póte cere dela unulu, care vré se scrie in publicu: cá se scie baremi destinge intre Antropologia si Higiena, fiindu-ca cea de pre urma nu se póte pricepe fora cea de antaiu, ce DT'a nu ai facuta. Si déca Tí s'a aretatu acestu defectu, nu ai a Te superá, ci in cátu ai zelu si voitua a Te indreptá si perfectioná. Contr'a modulu de propunere intuitivu nu facemu nici o reflexiune, bá 'lu laudamu, cá celu mai potrivit, care 'ti servesco spro onóre, inse frasele întrebuintate „din câte pature sta lumin'a ochiului, o perdere do tempu ar' fi a enumerá din câte óse si muschi stá corpulu etc. nu suntu la locu pentru mós'a modesta a unui invetiatoriu. Ai *tóta droptatea* cá la copii nu trebuie se intri in minutii, dar' inse nu ai dreptu a le aruncá aceste óresicum din sfer'a scolastica, candu DT'a provoci pre colegii DT'ale la cultivarea studiului „Higien'a.“ — Nu póte fi vorba de necesitatea: ca invetiatoriulu ar' avé se tracteze acestu studiu cu elevii sei in intiolesu medicinalu, pentru-ca atunci ar' trebui elu insusi se fia medicu, si nici ca s'a cerutu acést'a dela DT'a ori dela ori care altu invetiatoriu. — Celolalte scrise in reflexiunile DT'ale le cunoşcemu foarte bine din mii do esperintio, dar' cu timpulu se voru indreptá mai virtosu de vomu fi norocosii a avé mai multi invetiatori cu zelu si capacitate cum esti DT'a. Acestu complimentu trebuie se-Ti facemu, — inse cu aceea observatiune cá a gresí este lucru omenescu, dar' a perseverá in gresiéla este reintia ori nebunía. — In fine ne-amu bucurá multu, déca DT'a ne-ai tramite câte un'a lectiune din „Higien'a“ asié precum o propuni DT'a eleviloru DT'ale si ne-ai auctorisá a indreptá unde ar' fi de indreptatu, apoi a o tipári in fói'a nóstra spre imbarbatarea si a altoru invetiatori.

M i s c e l e .

Chloroformulu si eterulu. Eterulu, care fú in timpulu celu mai nou respinsu dupa terenulu medicinalu pentru anestasierea — imbatarea — bolnaviloru, stá pe aci se-'si elupte érase loculu in contra rivalulu seu Chloroformu. Ast'felu cetimu într'o corespondintia din Londr'a urmatoriele: Miscarea in contra Chloroformulu a inceputu deja de vre-o câtiva ani, dupa-ce numerulu omoritorulu prin aplicarea lui a luat u marime infricosiata. La aplicarea eterulu se intempla ast'felu de casuri forte raru si acést'a proportionalminte mai mare securitate a datu ansa in cele mai multe spitale, a aplicá eterulu de regula cá anasteticu, pana candu de chloroformu se face totu mai pucina întrebuintiare.

Rokitansky este numele faimosului medicu, care a moritu in 23 iuliu a. c. in Vien'a, nascutu in 19 februaru 1804 in Königgrätz. Tata-seu a fostu comiseriu de resbelu acolo si aci a studiatu elu gymnasiumu, apoi a trecut la Universitatea din Prag'a si Vien'a, unde la anulu 1828 a fostu graduatu in Doctoru de medicina. Dupa promotiunea s'a l'a luatu Prof. de Anatomia Wagner de asistentu. Inca atunci s'a ostentatu Rokitansky prin cercetarile anatomice ale sale astfelu încâtu elu la anulu 1834 deveni dupa mórtea lui Wagner in loculu lui Profesoru extraordinariu alu anatomiei patologice. Si cu acést'a a inceputu mai aprópe pentru universitatea din Vien'a, nu multu dupa acc'a pentru tóta lumea medicinala o noua era a fructatiunei anatomice. Numerósele sectiuni, ce a facutu elu la diverse cadavre — in martiu 1866 a celebratu a treidiecea mîia de sectiune — l'a pusu in stare a scrutá schimbarile procesului morbosu cu celu mai eclatantu resultatu cá nici unu altu medicu 'naintea lui, si prin acést'a a deschisu o noua cale spre delaturare ori complanarea ruinariloru in organismulu omenescu.

Si a devenitu la acelu conclusu, ca si procesulu morbosu cá tóte alte procese stá sub nestramutabilele legi ale naturei, — prin urmare ca trebue tractatu asemené cá si alte procese vitali. Opulu seu celu mai celebru este: Anatomia patologica in 3 tomuri. Era cuventarea cu carea a deschisu elu Prelegerile sale in edificiulu celu nou anatomicu a facutu mare resunctu in lume! Rokitansky a cerutu in ea „*libertatea scrutatiunei*“ cá celu mai inaltu postulatu, cáci „unde invetiutulu este servu, nu póte fi libertate.“ Elu s'a recunoscutu in prelectiunile sale la materialismu in sciintia, la acela, care totu ce nu póte cuprinde cu sensurile sale si se le dovedésca, le-a inviatu in domeniulu credintiei, avendu elu a face numai cu fapte autentice. Nu ne intindemu a descrie mai de parte viéti'a acestui lucréferu medicinalu, care fu inaltiatu la multe demnitati, e destulu a constatá, cá inaintea lui nu a tractatu nimené anatomia patologica cu atat'a zelu si atat'a resultatu, dar' ne bucuramu cá dupa densulu se afla unu teneru doctoru *romanu*, care cultivéza acestu studiu cu nespusa diligintia si cu astfelu de succesu, încâtu functiunandu la Universitatea din Pest'a si-a câscigatu unu nume gloriosu si ne face cea mai mare onóre. Si acestu teneru doctoru este demnulu fiu alu renumitului si neobositulu nostru nationalistu *Vincentiu Babesiu!*

Rokitansky a moritu dupa o patima de pucine óre de paralis'a animei. 4

Dr. *Luis Hernandez* relationéza despre cercetarea unui betranu de 180 ani, care se afla in Calambi'a, cu numele Miguelu Solis si pe care l'a aflatu inca in puteri la lucru; pelea lui se asemana pargamentului, perulu lui lungu a fostu motiatu in verfulu capului si ochii cautau impungatoriu. Solis a respunsu bine si chiaru la tóte intrebarile si s'a declarat, ca inalt'a betranétia a lui este de a se atribui numai *singuru viciu cumpetate si regulate a lui*, fiindu-ca elu nu a escedatu nici una data iu mancare si beutura. „Eu mancu numai odata in dí — díse elu;

inse poteróse satióse bucate, cari me constau mai multu de diumetate óra, pâna ce me saturu, inse nu e cu potintia a mancá mai multu in diumetate de óra, decâtu a mistuí in 24 óre. De carne nu-mi pré pasa; postescu la 1. si 15 a fie-carei lune si atunci beu atat'a apa, câta potu inghití. Eu lasu mancarea se se recéscá inainte de a o mancá si aces-tei precautiuni am a multiamí dentii.“ — Éta Highien'a vietii in vre-o catev'a trasure!

Tocmai ne sosí Nr. 1. din „**Amiculu Familiei**“ foia biseptemenaria pentru tóte trebuintiele vietiei sociale, care ese in Clusiu si Gherl'a sub Redactiunea D. Nicolae F. Negrutiu in $\frac{1}{13}$ si $\frac{15}{27}$ dî a fie-carei lune. Acestu numeru contine: „Canteculu giniei latine“ in 4 limbi; „Discusiuni filologice si istorice magiare privitorie la romani“ de Dlu Prof. Dr. Gr. Silasi — unu tractatu multu interesantu despre care nu potemu dice alt'a, decâtu ca e demnu de celu, ce l'a scrisu; — Poesii: „La una copila“ si „Teatrulu vietii“ de Petru Dulfu. Candu le-amu cetitu amu scrisu de desuptu: „*bravo!*“ Ar' trebuí traduse germanesce si tramise Redactiunei dela „Pester Journal“ in Pest'a, care primesce bucu-rosu traduceri de Poesii romanesci si se ocupa de ele. Novela „Unu monumentu“ de V. R. Buticescu. O novela intr'adeveru radicatoria de anima care cu atát'a e mai atragutoria si frumosa cu catu modulu scrierei si stilulu te incanta! — „La cestiunea educatiunei si instruc-tiunei femeii romane“ unu cuventu rostitu de D. Directore si profesore a Institutului profesionale de fetitie din Bucuresci Paulina Zaharescu cu ocasiunea distribuirei premiului prin Domnulu Romaniloru, si care me-rita a fi cetitu de tóte femeile; „Revista.“

Potemu dara afirmá cu totu dreptulu, ca neobositulu Redactoru D. Negrutiu satisface promisiunei date in anuntiu si acceptarii publicu-lui in unu modu eminentu. — Si noi nu potemu dice alt'a decâtu: „*Amiculu Familiei, fiindu adeveratu amicu alu ei se nu lipsésca nici in-tru-o casa si se se cetésca adese-ori de tineri si de betrani!*“ — Acést'a foia se recomanda si pentru familiile mai serace prin unu pretiu forte moderatu de 1 fl. 50 cr. pe aceste 5 luni ale anului curinte. Ea ese in formatu mare 8 in $1\frac{1}{2}$ cola cu litere curate bine cetetie. — Prenume-ratiunea se face la Redactiune in Gherl'a.

Statistic'a scóloru din Romani'a.

Ministeriulu instructiunei publica urmatórea statistica asupra scó-loru nóstre, pe anulu 1877—1878:

I. „Scólele primare rurale“: 1,266 de baieti, 142 de fete, 495 mis-te; — peste totu 1,902. Aceste 1,902 scóle primare rurale au 1,727 in-vetiatori, 183 invetiátóre; 43,488 elevi si 4,117 eleve.

II. „Scóle primare urbane“: 136 de baieti si 117 de fete, peste totu: 253 scóle, avendu 644 profesori (381 institutori si 363 institutóre) si 27,492 elevi (18,672 baieti si 8,820 fete.

III. „Scóle secundare“: 35 de baieti si 7 de fete, peste totu 42. Aceste 42 scóle secundari au 461 profesori si 13 profesóre si 7,131 scolari (6,612 baieti si 519 fete.)

IV. „Scóle speciale“: 27 de baieti si 3 de fete, peste totu 30, cu unu personalu didacticu compusu de 231 profesori si 3 profesóre. Aceste 30 scóle speciale au 2,086 elevi (1,813 baieti si 273 fete.)

V. „Scóle superioare“: 2 cu 63 profesori si 558 elevi.

VI. „Scóle private“: 150 de baieti, 73 de fete si 13 miste, peste totu 236 scóle private intrebuintieza 604 profesori si 275 profesóre. Au 10,811 scolari (7374 elevi si 3,436 eleve.)

Societatea „Transilvani'a“ din Bucuresti a hotaritu cá se impartia de o cam-data cate patru ajutore pentru fia-care din urmatórele meserii: 1) Pentru rotaria. 2) Pentru dulgheria (carpentaria) (Zimmermann.) 3) Pentru masaria (templaria) (Tischlerei.) 4) Pentru fieraria. 5) Pentru cojocaria. 6) Pentru cismaria grósa. 7) Pentru palariaria si 8) Pentru curelaria séu sielaria. Adeca ca de o cam-data se dee ajutoriu prunciloru luati din poporu, cari dupa ce se voru fi inzestratu cu cunoscintiele teoretice si practice ale meseriei ce imbracisiaza, se fia dati éراس in sinulu poporului spre a se bucurá acest'a de fructulu osteneliloru loru.

Inainte de a se impartii aceste ajutorie, a decisu a se adresá la societatea din Brasiovu, la asociatiunea din Sibiiu, la Clusiu si Bistritia pentru a cere deslusiri si a interveni, pentru cá comitetulu societatiei din Brasiovu, alu asociatiunei din Sibiiu si cele ce se voru formá in Clusiu si Bistriti'a se bine-voiésca a lua asupra d-loru sarcin'a:

a) Spre a publicá concursu pentru juni romani, cari voru a se aplicá la espusele meserii.

b) Spre a asiediá pe elevi cu contracte la maiestrii cei buni pentru unu timpu de 3 séu 4 ani.

c) Spre a preveghiá atatu pe maiestrii catu si pe elevi.

d) Se céra dela concurenti a posede celu pucinu cunostintiele ce se predau in scólele primarie (Scólele normali de 4 clase) din Austro-Ungari'a si o limba straina, germana ori maghiara si se aiba celu pucinu etatea de 14 ani.

e) Se céra dela parintii eleviloru a da in scrisu, cá copii loru voru invetia meseri'a la care se aplica, pana candu voru esi sodali cu atestate in regula.

Societatea „Transilvani'a,“ se obliga a plati tacs'a cu care disele comitete se voru invoii cu maiestrii, pe timpulu catu va durá contractulu incheiatu intre comitete si maiestrii.

Maiestrii se voru indatora a pune pe elevi indata la lucru, a nu'i intrebuintia ca servitori, si a ingriji ca, in timpulu prescrisu se'i inzestreze cu cunoscintie teoretice si practice ale meseriei loru.

GRESIELI in Nr. 8. Faci'a 120 in locu de Luparc'a cetesce: luparcu; hidrorgiru di: hidrargiru. Faci'a 121: sulfasu zosiei di: zinci. Faci'a 126: diffuon di: diffluens.

Redactoriu: Dr. P. Vasiciu.

Editoru: N. F. Negrutiu.

Imprimari'a Diecesei de Gehrl'a 1878.